

Universiteit
Leiden
The Netherlands

In het licht van de media: Een verkenning van thematische verhoudingen tussen pers en regeerakkoorden

Veltman, Jochem

Citation

Veltman, J. (2025). *In het licht van de media: Een verkenning van thematische verhoudingen tussen pers en regeerakkoorden*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4261599>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

In het licht van de media

Jochem Veltman

S2360713

Universiteit Leiden

Een verkenning van thematische verhoudingen tussen pers en
regeerakkoorden

Samenvatting	4
Inleiding	5
Het spel tussen media en politiek: Theoretische fundamenten voor het verklaren van beleidsprioriteiten.....	9
Agenda-Setting Theorie	9
Priming-Theorie	10
Verbinding tussen Media-effecten en Beleidsvorming	10
Wederkerige beïnvloeding tussen media en politiek	11
Institutionele factoren en kenmerken van het politieke systeem.....	12
Strategieën van politieke actoren	12
Domeinspecifieke dynamiek	13
Stabiliteit en Verandering in Beleidsprioriteiten	15
De Interactie tussen Media, Politieke Actoren en Instituties.....	16
Issue Salience en Media-Invloed.....	16
Media-Invloed op Beleidsprioriteiten en Coalitieonderhandelingen	17
Methode.....	20
Operationalisatie van variabelen	20
Data en bronnen	21
Normalisatie van variabelen.....	23
Statistische analyse.....	23
Overzicht van variabelen.....	25
Resultaten	26
Algemene relatie tussen media-aandacht en beleidsaandacht.....	26
Welke verkiezingsthema's krijgen veel media-aandacht maar weinig beleidsaandacht en omgekeerd?	26
In hoeverre verschilt de verhouding tussen media-aandacht en beleidsaandacht per type beleidsthema?	29
In hoeverre verklaren institutionele stabiliteit, politieke instabiliteit en domein specifieke kenmerken de gevonden verschillen?.....	31
Domein specifieke dynamiek	34
Wederkerige relatie.....	34
Synthese van bevindingen	34
Conclusie	36
Discussie.....	40

Theoretische implicaties.....	40
Methodologische reflectie	41
Implicaties voor democratische legitimiteit	42
Suggesties voor vervolgonderzoek.....	43
Praktische aanbevelingen	44
Slotreflectie	44
Bibliografie.....	46

Samenvatting

Deze scriptie onderzoekt de relatie tussen mediaberichtgeving en beleidsprioriteiten in Nederlandse regeerakkoorden. De centrale onderzoeksvraag luidt: "Hoe verhoudt de aandacht voor thema's in regeerakkoorden zich tot de media-aandacht voor deze thema's in de maand voor de verkiezingen voorafgaand aan deze regeerakkoorden in Nederland?"

Door analyse van tien verkiezingsjaren (1994-2023) en twintig beleidsdomeinen wordt onderzocht in hoeverre de agenda-setting theorie van toepassing is op Nederlandse beleidsvorming. Media-aandacht wordt gemeten aan de hand van krantenberichtgeving, terwijl beleidsprioriteiten worden geoperationaliseerd als het percentage alinea's per beleidsthema in regeerakkoorden.

De hoofdbevinding is dat er geen uniforme relatie bestaat tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten, maar dat deze relatie domeinspecifiek is. De verklaarde variantie varieert van 34,2% bij arbeidsbeleid tot 99,1% bij defensie, wat wijst op verschillende onderliggende mechanismen per beleidsdomein.

Institutionele stabiliteit blijkt een belangrijke modererende factor. Beleidsdomeinen met consistente aandacht in voorgaande regeerakkoorden vertonen een 'buffer' tegen mediaschommelingen. Zodra deze consensus ontbreekt, ontstaat er ruimte voor media-aandacht om door te werken in beleidsprioriteiten.

Politieke instabiliteit heeft tegenstrijdige effecten: bij controversiële thema's leidt crisis tot meer directe beleidsaandacht, maar vermindert de doorwerking van actuele media-aandacht. Verschillende beleidsdomeinen volgen verschillende logica's - defensie en macro-economie opereren autonoom van mediatrends, terwijl andere domeinen meer responsief zijn.

De bevindingen vereisen een aanpassing van de agenda-setting theorie en tonen aan dat Nederland een systeem heeft met gefragmenteerde responsiviteit. Media-invloed wordt gemoduleerd door institutionele structuren, politieke dynamiek en domeinspecifieke kenmerken, waarbij wederkerigheid en strategische selectiviteit belangrijke kenmerken zijn van hedendaagse democratische beleidsvorming.

Inleiding

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 werd de media-agenda sterk gedomineerd door thema's zoals migratie en bestaanszekerheid. De val van het kabinet-Rutte IV in juli 2023, die werd veroorzaakt door onenigheid binnen de coalitie over migratiebeleid, leidde ertoe dat dit onderwerp een prominente rol kreeg in de verkiezingscampagnes. Verschillende partijen, waaronder de PVV en de VVD, maakten migratie tot een speerpunt in hun verkiezingsretoriek, terwijl partijen als GroenLinks-PvdA en D66 nadruk legden op bestaanszekerheid en duurzaamheid (Hillary, 2023; Ipsos, 2023).

Peilingen van Ipsos (2023) lieten zien dat kiezers migratie en bestaanszekerheid als de twee belangrijkste verkiezingsthema's beschouwden. De media speelden hierbij een rol door deze onderwerpen intensief te belichten, wat mogelijk bijdroeg aan hun politieke relevantie (De Correspondent, 2024). Dit roept vragen op over de complexe relatie tussen mediaberichtgeving en de prioritering van thema's in regeerprogramma's en hoe deze relatie verschilt per beleidsthema.

In een democratie is het formuleren van beleidsprioriteiten een dynamisch proces waarin verschillende actoren een rol spelen. Media nemen hierin een positie in door thema's uit te lichten die kiezers en beleidsmakers mogelijk beïnvloeden. In de aanloop naar verkiezingen krijgen bepaalde thema's aandacht in de media, wat een wisselwerking kan creëren met de publieke opinie en de politieke dynamiek. Na de verkiezingen worden regeerprogramma's opgesteld, waarin deze thema's in verschillende mate worden meegenomen.

Regeerprogramma's vormen daarmee een leidraad voor het uiteindelijke regeringsbeleid, maar zijn ook het resultaat van compromissen en onderhandelingen binnen coalities (Scheufele & Tewksbury, 2007; Entman, 1993; Vliegthart & Walgrave, 2011).

Een belangrijke vraag is hoe mediaberichtgeving in de aanloop naar verkiezingen bijdraagt aan de prioritering van thema's in regeerprogramma's en in hoeverre deze media-agenda doorwerkt in beleidsvorming. Media vervullen een essentiële rol in het proces van issue ownership, een mechanisme waarbij kiezers bepaalde beleidsterreinen sterker associëren met specifieke politieke partijen (Damstra, 2020). Deze associatie wordt versterkt naarmate partijen vaker in mediaberichtgeving aan deze thema's worden gekoppeld. Politieke partijen handelen strategisch binnen dit proces door actief te proberen de publieke agenda te beïnvloeden. Ze focussen bewust op beleidsterreinen waar zij als geloofwaardig worden gezien en waarop zij electoraal voordeel kunnen behalen (Damstra, 2020). Deze strategie

heeft potentieel een doorwerking naar beleidsdocumenten. Onderzoek suggereert dat de mate waarin een thema uiteindelijk wordt opgenomen in een regeerprogramma mede afhangt van de mate waarin het thema dominant was in mediaberichtgeving voorafgaand aan de verkiezingen (Vliegenthart & Walgrave, 2011; Walgrave & Van Aelst, 2006). Hierbij speelt niet alleen de hoeveelheid media-aandacht een rol, maar ook de manier waarop thema's worden geframed en welke partijen als eigenaren van deze thema's worden gepresenteerd. Het betreft echter een wederkerig proces, waarbij partijen zelf ook actief proberen mediaberichtgeving te sturen in de richting van 'hun' thema's.

Onderzoek van Wlezen (2024) wijst op een tweezijdige relatie tussen mediaberichtgeving en publieke opinie. Wlezen stelt dat niet alleen de media de publieke opinie beïnvloeden, maar dat publieke opinie ook de media-agenda kan sturen. Deze dynamische wisselwerking roept vragen op over de relatie tussen mediaberichtgeving in aanloop naar verkiezingen en de beleidsprioriteiten in de uiteindelijke regeerprogramma's (Wlezen, 2024; Vliegenthart & Walgrave, 2011).

McCombs en Shaw (1972) introduceerden het concept van agenda-setting en toonden aan dat massamedia niet zozeer de inhoud van iemands opvattingen bepalen, maar vooral welke onderwerpen als belangrijk worden beschouwd. De mate waarin specifieke kwesties in de aanloop naar verkiezingen aandacht krijgen in de media en vervolgens in regeerakkoorden, kan per thema aanzienlijk verschillen. Sommige onderwerpen krijgen veel media-aandacht maar weinig ruimte in het regeerakkoord, terwijl andere thema's minder prominent zijn in de media maar uitgebreid worden behandeld in beleidsdocumenten.

Dit maakt het relevant om te onderzoeken hoe de media-aandacht voor verkiezingsthema's zich verhoudt tot de aandacht die deze thema's later in regeerprogramma's krijgen en welke variaties hierin zichtbaar zijn tussen verschillende beleidsthema's. Hierbij is het interessant om te kijken naar verschillende verhoudingen per beleidsthema en welke factoren, zoals politieke crises en coalitieonderhandelingen, deze verhoudingen mogelijk beïnvloeden (Tweede Kamer, 2023).

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt dan ook: **"Hoe verhoudt de aandacht voor thema's in regeerakkoorden zich tot de media-aandacht voor deze thema's in de maand voor de verkiezingen voorafgaand aan deze regeerakkoorden in Nederland?"**

Deze hoofdvraag wordt ondersteund door de volgende deelvragen:

1. Welke thema's krijgen veel aandacht in de media maar weinig in regeerprogramma's en omgekeerd?
2. In hoeverre verschilt de verhouding tussen media-aandacht en beleidsaandacht tussen verschillende categorieën beleidsdomeinen (zoals technische vs. sensitieve domeinen, geïstitutionaliseerde vs. niet-geïstitutionaliseerde domeinen)?
3. In hoeverre verklaren institutionele verankering, politieke instabiliteit en domein specifieke kenmerken de gevonden verschillen in verhoudingen tussen media-aandacht en beleidsaandacht?

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te bieden in de diverse verhoudingen tussen mediaberichtgeving en regeerbeleid per beleidsthema en om te verkennen welke factoren bijdragen aan de verschillende verhoudingen die hierin te ontdekken zijn.

Maatschappelijke Relevantie

Het vertrouwen in de politiek vormt een essentieel fundament voor een goed functionerende democratie. Kiezers verwachten dat de thema's die tijdens verkiezingscampagnes centraal staan, terugkomen in het uiteindelijke regeringsbeleid. Wanneer verkiezingsthema's systematisch niet overeenkomen met beleidsprioriteiten, kan dit leiden tot een afname van vertrouwen in de politieke vertegenwoordiging en een groeiend cynisme ten opzichte van het democratisch proces (Breeman et al., 2009).

Uit eerder onderzoek blijkt dat publieke aandacht voor beleidskwesties sterk schommelt onder invloed van maatschappelijke en politieke gebeurtenissen (Breeman et al., 2008). Media spelen hierin een belangrijke rol door de perceptie van urgentie en prioriteit te beïnvloeden, wat invloed heeft op de verwachtingen van burgers over welke thema's in regeerprogramma's moeten worden opgenomen. De mate waarin deze verwachtingen vervolgens worden waargemaakt, is van belang voor de legitimiteit van het politieke systeem. Als media-aandacht geen voorspellende waarde heeft voor beleidsprioriteiten, kan dit suggereren dat verkiezingscampagnes en mediadebatten weinig directe impact hebben op de beleidsvorming, wat een disconnect tussen politiek en samenleving impliceert.

Daarnaast is het verkennen van deze verhoudingen relevant in de Nederlandse context, waar kabinetten regelmatig voortijdig vallen. Politieke instabiliteit kan leiden tot verschillende dynamieken in de relatie tussen media-aandacht en beleidsvorming per thema. Dit onderzoek biedt daarmee waardevolle inzichten in de complexe interactie tussen verkiezingscampagnes,

media en beleid en draagt bij aan het debat over de mate waarin het democratisch proces verschillende maatschappelijke thema's adresseert.

Wetenschappelijke Relevantie

Hoewel er uitgebreid onderzoek is gedaan naar de rol van media in verkiezingscampagnes, is er relatief weinig empirisch bewijs over de mate waarin mediaberichtgeving doorwerkt in regeerprogramma's. Dit raakt direct aan de klassieke agenda-setting theorie, die stelt dat media bepalen waarover we denken (McCombs & Shaw, 1972), een concept dat in het theoretisch kader verder wordt uitgediept. Dit impliceert dat intensieve media-aandacht voor een thema in de aanloop naar verkiezingen kan leiden tot een prominente plek in regeerprogramma's. Empirisch bewijs voor deze veronderstelling ontbreekt echter grotendeels.

Vliegthart en Walgrave (2011) hebben laten zien dat mediaberichtgeving de politieke agenda kan beïnvloeden, met name in perioden voorafgaand aan verkiezingen. Ook Damstra (2020) benadrukt dat media een sleutelrol spelen bij issue ownership, waarbij partijen zich profileren op thema's die breed worden uitgelicht in de media. Toch blijft de vraag open of deze media-effecten resulteren in beleidsmatige aandacht in regeerprogramma's, of dat andere factoren, zoals coalitieonderhandelingen en institutionele structuren, bepalender zijn voor beleidsprioritering.

Door de combinatie van media-analyse en beleidsanalyse draagt dit onderzoek bij aan de wetenschappelijke literatuur over agenda-setting, beleidsvorming en politieke vertegenwoordiging. De resultaten kunnen relevant zijn voor wetenschappers, beleidsmakers en politieke partijen die willen begrijpen hoe media-aandacht de beleidsagenda beïnvloedt en onder welke omstandigheden deze invloed sterker of zwakker is.

Het spel tussen media en politiek: Theoretische fundamenteën voor het verklaren van beleidsprioriteiten

In dit theoretisch kader wordt de verhouding tussen mediaberichtgeving en de beleidsprioriteiten in regeerprogramma's verkend vanuit verschillende theoretische perspectieven. De focus ligt hierbij op de agenda-setting theorie, issue salience, priming-theorie en de invloed van media op politieke besluitvorming. Daarnaast wordt ingegaan op de wisselwerking tussen mediaberichtgeving en politieke actoren, zoals politieke partijen en coalitieonderhandelingen.

Agenda-Setting Theorie

De agenda-setting theorie van McCombs en Shaw (1972) stelt dat massamedia niet zozeer bepalen wát mensen denken, maar waarover zij denken. Door bepaalde onderwerpen intensief te belichten, beïnvloeden media de perceptie van belang en urgentie van thema's bij zowel kiezers als politici. Dit mechanisme verklaart waarom mediaberichtgeving in de periode voor de verkiezingen van invloed kan zijn op de mate waarin bepaalde thema's later in regeerprogramma's worden opgenomen. Onderzoek van Walgrave en Van Aelst (2006) tonen aan dat media een substantiële invloed kunnen hebben op de politieke agenda, met name in perioden voorafgaand aan verkiezingen, wanneer partijen gevoelig zijn voor publieke opinie.

Ook in de Nederlandse context is deze invloed van media op de politieke agenda erkend. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) (2003) benadrukt dat de media een prominente rol hebben gekregen in het uitdragen van politiek gedachtegoed en mede de politieke agenda bepalen. Deze ontwikkeling heeft geleid tot een verhoogde afhankelijkheid tussen politiek en media, waarbij politieke actoren hun communicatie en soms zelfs beleidskeuzes afstemmen op mediaberichtgeving om publieke steun te verwerven.

Empirisch onderzoek bevestigt deze invloed. Van Aelst (2006) laat zien dat media fungeren als toeschouwer, speler of scheidsrechter in verkiezingscampagnes, afhankelijk van de mate waarin partijen hun strategieën afstemmen op de media-aandacht die zij krijgen. Dit ondersteunt het idee dat mediaberichtgeving een belangrijke voorspeller is van de politieke agenda en beleidsprioriteiten die later in regeerprogramma's worden verwerkt.

Deze theorie verklaart waarom bepaalde thema's die veel media-aandacht krijgen, mogelijk een prominente rol krijgen in regeerprogramma's. Het biedt een basis voor de veronderstelling dat media een sturende kracht kunnen zijn in beleidsprioriteiten.

Priming-Theorie

Priming is een theoretisch concept dat sterk verbonden is met agenda-setting en verwijst naar de invloed van mediaberichtgeving op de standaarden die mensen gebruiken om politieke actoren en beleid te evalueren (Iyengar & Kinder, 1989). Wanneer de media bepaalde thema's herhaaldelijk benadrukken, verhoogt dit niet alleen de zichtbaarheid van deze onderwerpen (agenda-setting), maar beïnvloedt het ook de manier waarop burgers politici en beleid beoordelen (Scheufele & Tewksbury, 2007).

Iyengar en Kinder (1989) bespreken in hun artikel *News That Matters* hoe experimenteel wordt aangetoond dat blootstelling aan specifieke mediaberichtgeving ervoor zorgt dat bepaalde thema's als belangrijker worden beschouwd bij de evaluatie van politieke leiders. Dit betekent dat mediaberichtgeving niet alleen invloed heeft op welke onderwerpen de politieke agenda domineren, maar ook op de criteria waarmee beleidskeuzes worden beoordeeld.

Priming helpt te begrijpen waarom bepaalde thema's die in de media naar voren komen, later meer nadruk krijgen in regeerprogramma's. Dit theoretisch perspectief ondersteunt de verwachting dat media-aandacht niet alleen de zichtbaarheid van een thema beïnvloedt, maar ook hoe deze wordt gewogen in beleidsbeslissingen.

Verbinding tussen Media-effecten en Beleidsvorming

De eerder besproken theorieën: agenda-setting, priming en framing, vormen samen een theoretisch kader om te begrijpen hoe mediaberichtgeving invloed heeft op beleidsvorming. Elk concept richt zich op een ander aspect van deze dynamiek. Agenda-setting bepaalt waarover mensen en politici nadenken door mediaberichtgeving over specifieke thema's te intensiveren (McCombs & Shaw, 1972). Priming beïnvloedt welke criteria kiezers en beleidsmakers gebruiken bij het evalueren van partijen en beleidsprioriteiten (Gibson, 1989; Scheufele & Tewksbury, 2007).

Deze processen zijn direct van invloed op de prioriteiten die politieke partijen stellen in hun verkiezingsprogramma's. Echter, mediaberichtgeving alleen is niet voldoende om te verklaren welke thema's worden opgenomen in regeerprogramma's. Hiervoor is het concept issue salience van belang, dat zich richt op de mate waarin thema's als politiek urgent worden beschouwd en in hoeverre zij doorwerken in beleidsdocumenten.

Wederkerige beïnvloeding tussen media en politiek

Hoewel tot nu toe hoofdzakelijk is besproken hoe media de politieke agenda beïnvloeden, is het essentieel om te erkennen dat deze relatie wederkerig is. Er is sprake van een dynamische wisselwerking waarin politieke actoren evenzeer de media-agenda vormgeven als andersom (Walgrave et al., 2008). Deze bidirectionele relatie nuanceert het traditionele beeld van media als eenzijdige agenda-setters en erkent de actieve rol van politici in het sturen van mediaberichtgeving.

Wolfsfeld (2013) conceptualiseert deze dynamiek als de "Politics-Media-Politics (PMP) cyclus", waarbij politieke actoren vaak het communicatieproces initiëren, waarna de media dit oppakken en transformeren, wat vervolgens weer nieuwe politieke reacties uitlokt. In deze cyclus hebben politici diverse strategieën om mediaberichtgeving te beïnvloeden. Ze organiseren persconferenties, plannen mediaoptredens en framen issues strategisch om journalistieke aandacht te trekken voor hun prioriteiten (Vliegenthart & Walgrave, 2011). Onderzoek van Thesen (2013) toont aan dat vooral oppositiepartijen actief proberen nieuws te genereren om aandacht voor hun standpunten te krijgen, aangezien zij minder toegang hebben tot formele beleidskanalen.

Politiek-gedreven mediaberichtgeving

Vliegenthart en Van Aelst (2010) identificeren het fenomeen van 'politieke agenda-setting' waarbij politici door strategische communicatie de media-agenda proberen te beïnvloeden. Zij onderscheiden diverse strategieën die politici hiervoor inzetten, waaronder het timen van politieke aankondigingen, het organiseren van mediamomenten en het strategisch lekken van informatie.

Van der Pas (2014) levert een bijdrage aan het begrip van de wederkerige relatie tussen media en politiek door expliciet te onderzoeken hoe deze bidirectionele invloed functioneert.

Hoewel haar onderzoek zich primair richt op hoe partijen reageren op mediaframing, erkent zij nadrukkelijk dat politici ook actief proberen mediaberichtgeving te vormen. Volgens haar proberen partijen ook zelf actief de framing van onderwerpen in het publieke debat te sturen, een proces dat wordt versterkt doordat journalisten politici vaak als directe bron voor hun berichtgeving gebruiken. Om deze alternatieve verklaringsrichting te testen, nam Van der Pas een controlevariabele op die meet in hoeverre partijen zelf bijdragen aan mediaberichtgeving, gemeten als het percentage van de berichtgeving waarin de partijnaam voorkomt. Haar bevindingen tonen aan dat de relatie tussen 'frame-alignment' en politieke aandacht

standhoudt zelfs na controle voor de directe bijdragen van partijen aan mediaberichtgeving. Dit suggereert dat partijen reageren op onafhankelijk geframede mediaberichtgeving en niet alleen op hun eigen eerdere invloed op de media. Daarnaast beschrijft ze hoe politieke partijen voortdurend concurreren om hun voorkeursframes in het 'dominante discours' te krijgen, wat wijst op aanhoudende inspanningen om mediaframing te beïnvloeden. Deze inzichten verrijken ons begrip van de complexe wisselwerking tussen mediaberichtgeving en politieke agenda's en tonen aan dat zowel reactieve als proactieve mechanismen gelijktijdig opereren.

Institutionele factoren en kenmerken van het politieke systeem

De machtsbalans in deze wederkerige relatie is niet statisch maar varieert per context. Van Dalen en Van Aelst (2014) ontdekten in hun onderzoek naar percepties van journalisten in acht West-Europese landen dat de gepercipieerde invloed van media op politiek verschilt per land, afhankelijk van politieke en mediasystemen. In gepolariseerde politieke systemen lijken politieke actoren een sterkere invloed op de media-agenda te hebben, terwijl in consensusdemocratie zoals Nederland deze relatie meer evenwichtig is.

Van Santen et al. (2015) benadrukken dat het Nederlandse politieke bestel, gekenmerkt door coalitieregeringen en polderoverleg, een specifieke dynamiek creëert tussen media en politiek. Deze dynamiek wordt gevormd door zowel formele instituties (zoals het kiesstelsel dat coalitievorming stimuleert) als bredere systemische kenmerken (zoals de overlegcultuur). Het coalitiekarakter van de Nederlandse politiek betekent dat compromisvorming traditioneel vaak achter gesloten deuren plaatsvindt, al is er de laatste jaren een trend naar meer publieke uitingen door politici. Journalisten richten zich in deze institutionele context op het blootleggen van mogelijke spanningen binnen coalities, wat de mediaberichtgeving kan sturen in de richting van conflicten en meningsverschillen. Deze wisselwerking tussen institutionele structuren en het bredere politieke systeem beïnvloedt zowel welke thema's aandacht krijgen in de media als hoe deze worden geframed.

Strategieën van politieke actoren

Seeberg (2013) benadrukt dat oppositiepartijen doelbewust proberen politieke issues te 'politiseren' via de media om invloed uit te oefenen op het beleidsdebat. Dit verklaart waarom sommige thema's die weinig institutionele verankering hebben in het regeringsbeleid, prominente media-aandacht kunnen genereren. Deze dynamiek biedt een mogelijke verklaring

voor de in dit onderzoek gevonden discrepanties tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten bij bepaalde thema's.

Daarnaast wijst onderzoek van Helfer en Van Aelst (2015) uit dat politici strategisch gebruikmaken van verschillende mediatypes, afhankelijk van hun doelstellingen. Populaire media worden vaak gebruikt voor eenvoudige boodschappen gericht op een breed publiek, terwijl kwaliteitskranten worden benaderd voor inhoudelijke beleidsdiscussies. Deze differentiatie in mediastrategie kan verklaren waarom er verschillen bestaan in de correlatie tussen mediaberichtgeving en beleidsprioriteiten afhankelijk van het geanalyseerde mediatype.

Hänggli en Kriesi (2010) hebben in hun onderzoek naar Zwitserse campagnes aangetoond hoe politieke actoren strategische frames hanteren om de media-agenda te beïnvloeden. Ze ontdekten dat politici doelbewust framing-strategieën ontwikkelen die aansluiten bij journalistieke selectiecriteria. Door hun boodschappen te formuleren in termen die voor journalisten aantrekkelijk zijn, zoals conflictframes of personalisering, vergroten ze de kans dat hun frame interpretaties dominant worden in de mediaberichtgeving. Deze strategische framingbenadering gaat verder dan alleen het genereren van aandacht. Het gaat om het vormgeven van de inhoudelijke interpretatie van politieke kwesties in de media. Politici focussen hierbij selectief op bepaalde aspecten van issues om de publieke discussie in hun voordeel te sturen en kunnen daardoor een intensivering van media-aandacht creëren voor specifieke interpretaties van beleidskwesties.

Domeinspecifieke dynamiek

Van belang is ook de observatie van Walgrave et al. (2008) dat de richting en sterkte van beïnvloeding verschilt per beleidsdomein. Zij ontdekten dat in 'sensationele' onderwerpen zoals criminaliteit en immigratie, de media vaak een sterkere agenda-setting rol hadden, terwijl bij 'technische' thema's zoals economie en buitenlandse politiek, politieke actoren een dominantere rol speelden in het bepalen van de agenda. Deze bevinding sluit aan bij de in dit onderzoek geobserveerde domein-specifieke verschillen in correlatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten.

Green-Pedersen en Stubager (2010) bouwden voort op deze inzichten door te onderzoeken hoe de partijpolitieke compositie het belang van verschillende beleidsdomeinen in de media beïnvloedt. Zij vonden dat de ideologische oriëntatie van regerende partijen correleerde met de media-aandacht voor bepaalde thema's. Zo genereerden centrum-linkse regeringen meer

media-aandacht voor welzijnsbeleid, terwijl onder centrumrechtse regeringen economische onderwerpen prominenter in de media verschenen. Deze bevinding suggereert dat regeringspartijen substantiële invloed hebben op de mediaberichtgeving rond hun 'kernthema's'.

Thesen (2014) verfijnde dit inzicht door te wijzen op het belang van issue ownership in de relatie tussen politiek en media. Partijen die door kiezers als competent worden beschouwd op specifieke beleidsterreinen, zijn effectiever in het genereren van media-aandacht voor deze onderwerpen. Bovendien zijn journalisten geneigd om bij bepaalde thema's specifieke partijen om commentaar te vragen, wat de zichtbaarheid van deze partijen in relatie tot 'hun' thema's vergroot. Dit zorgt voor een zelfversterkend effect waarbij issue ownership zowel de media-aandacht als de beleidsprioriteiten in regeerakkoorden beïnvloedt.

De wederkerige relatie tussen media en politiek plaatst de onderzoeksvraag van deze studie in een complexer perspectief. Een sterke correlatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat de media het beleid beïnvloeden. Het kan evengoed betekenen dat beide agenda's worden vormgegeven door dezelfde politieke actoren of externe gebeurtenissen. Dit benadrukt het belang van het onderzoeken van niet alleen óf er een verband bestaat tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten, maar ook welke onderliggende mechanismen en actoren dit verband vormgeven.

Het erkennen van de wederkerige relatie tussen media en politiek heeft belangrijke implicaties voor de interpretatie van de resultaten in dit onderzoek. De gevonden correlaties tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten moeten worden geïnterpreteerd binnen een kader dat erkent dat zowel media als politici actieve agenda-setters zijn. De geobserveerde domein specifieke verschillen in deze correlaties kunnen worden begrepen als reflecties van de verschillende manieren waarop politiek-mediarelaties functioneren binnen verschillende beleidsterreinen.

Bovendien suggereert het wederkerige model dat de invloed van media op beleid mogelijk wordt gemedieerd door de strategische communicatiepraktijken van politici zelf. Hierdoor wordt het in dit onderzoek gehanteerde model van invloed niet verworpen, maar wel gecompliceerd en genuanceerd. De precieze mechanismen waarlangs mediaberichtgeving in verkiezingstijd wordt vertaald naar beleidsprioriteiten in regeerakkoorden, verdienen hierdoor verdere verkenning in toekomstig onderzoek.

Stabiliteit en Verandering in Beleidsprioriteiten

Beleidsschommelingen en institutionele verankering

Een belangrijke aanvulling op de theorie over media-invloed op beleidsprioriteiten komt voort uit het werk van Baumgartner en Jones (1991), die het punctuated equilibrium model introduceerden. Dit model verklaart waarom beleidsprioriteiten vaak lange tijd stabiel blijven, ondanks media-aandacht en waarom beleidsverandering soms plotseling en drastisch kan plaatsvinden.

Institutionele venues en beleidsstabiliteit

Beleidsthema's worden behandeld binnen specifieke institutionele 'venues', zoals ministeries, parlementaire commissies of gespecialiseerde agentschappen. Volgens Baumgartner en Jones (1991) kunnen actoren strategisch proberen om beleid naar een andere venue te verplaatsen als hun belangen niet worden vertegenwoordigd in de bestaande structuren. Dit proces staat bekend als 'venue shopping'. Zo kan een thema dat in een gesloten beleidsnetwerk genegeerd wordt, via publieke opinie en mediadruk alsnog op de politieke agenda komen door bijvoorbeeld parlementaire vragen of rechtszaken.

Implicaties voor media-invloed op beleidsprioriteiten

De toevoeging van Baumgartner en Jones' theorie (1991) biedt een belangrijke nuancering op de eerder besproken mediamechanismen zoals agenda-setting en framing. Waar deze theorieën suggereren dat media rechtstreeks invloed kunnen uitoefenen op beleidsprioriteiten, laat het punctuated equilibrium model zien dat deze invloed gemedieerd wordt door institutionele structuren en gevestigde belangen. Media kunnen bestaande beleidsprioriteiten versterken door heersende interpretaties te herhalen, maar dragen alleen bij aan echte beleidsverandering wanneer ze erin slagen een onderwerp uit de gebruikelijke ambtelijke circuits te halen en tot een publiek-politiek debat te maken.

Door de inzichten van Baumgartner en Jones (1991) te integreren, kunnen we beter verklaren waarom sommige thema's structureel hoog op de politieke agenda blijven staan, terwijl andere slechts tijdelijk aandacht krijgen. Media-aandacht is een factor in beleidsverandering, maar deze invloed wordt beperkt of versterkt door de mate waarin policy images institutioneel verankerd zijn en in welke venues beleidsbeslissingen worden genomen. Dit biedt een rijkere theoretische basis voor het analyseren van de invloed van media op de beleidsprioritering in regeerprogramma's.

De Interactie tussen Media, Politieke Actoren en Instituties

De relatie tussen mediaberichtgeving en beleidsvorming wordt sterk beïnvloed door de interactie met politieke actoren en instituties. Media kunnen de publieke agenda bepalen, maar politieke partijen en overheidsinstellingen fungeren als filters die bepalen welke onderwerpen beleidsprioriteit krijgen.

Volgens het Policy-Media Interaction Model van Robinson (2000) is de invloed van media op beleid niet direct, maar afhankelijk van de mate van beleidszekerheid en de houding van politieke actoren. Met "beleidszekerheid" doelt Robinson op de mate waarin er consensus bestaat binnen de politieke elite over de te volgen beleidskoers. Wanneer er sterke consensus is en het beleid duidelijk vastligt, is de invloed van media beperkt. In situaties van beleidsinstabiliteit of crises, wanneer er onzekerheid of verdeeldheid bestaat onder beleidsmakers, hebben media meer ruimte om de beleidsagenda te beïnvloeden, aangezien politieke actoren dan op zoek zijn naar richting en legitimiteit. Dit model benadrukt dat media-invloed contextueel is en gemedieerd wordt door politieke dynamiek.

Daarnaast tonen Vliegenthart en Walgrave (2011) aan dat media-agenda's vooral oppositiepartijen beïnvloeden. Oppositiepartijen hebben minder toegang tot institutionele beleidskanalen en zijn daardoor meer geneigd om mediaberichtgeving te gebruiken om hun standpunten te versterken en op de politieke agenda te plaatsen. Regeringspartijen daarentegen hebben meer gevestigde beleidsprocedures en zijn minder afhankelijk van media-aandacht voor hun beleidsvorming.

Deze bevindingen suggereren dat de invloed van media op beleidsvorming niet uniform is, maar varieert op basis van politieke positie (regering versus oppositie) en institutionele context. Het is essentieel om deze bemiddelende rol van politieke actoren en instituties te erkennen bij het analyseren van de impact van mediaberichtgeving op beleidsprioriteiten.

Issue Salience en Media-Invloed

Issue salience verwijst naar de mate waarin bepaalde onderwerpen als belangrijk worden gezien binnen het politieke en publieke debat. Partijen besteden in verkiezingsprogramma's meer aandacht aan onderwerpen waarvan zij verwachten dat deze belangrijk zijn voor kiezers. Media spelen een sleutelrol in het vergroten van de issue salience door systematische berichtgeving en framing (Damstra, 2020). Hoe prominenter een thema in de media wordt besproken, hoe groter de kans dat politieke partijen het overnemen en het uiteindelijk in

regeerprogramma's terechtkomt. Walgrave en Van Aelst (2006) benadrukken dat vooral thematische berichtgeving en de intensiteit van media-aandacht een significante impact kunnen hebben op beleidsprioriteiten.

Het Policy-Media Interaction Model van Robinson (2000) voegt hieraan toe dat deze media-invloed, zoals eerder besproken met name effectief in situaties van beleidsonzekerheid en wanneer media de berichtgeving kritisch framen. Dit verklaart waarom mediaberichtgeving soms een doorslaggevende rol speelt in de politieke besluitvorming, maar in andere gevallen nauwelijks invloed heeft.

Issue salience helpt om te verklaren waarom bepaalde thema's uit de media uiteindelijk in regeerprogramma's worden opgenomen. Dit concept verbindt de impact van mediaberichtgeving aan de politieke besluitvorming en vormt een belangrijke basis voor de centrale onderzoeksvraag. In dit onderzoek meten we issue salience primair aan de hand van media-aandacht (frequentie van berichtgeving over een thema), maar we erkennen dat issue salience breder is dan alleen mediaberichtgeving. Andere bepalende factoren voor issue salience zijn de mate waarin politieke partijen een thema benadrukken in hun campagnes, de publieke opinie zoals gemeten in opiniepeilingen en de mate waarin maatschappelijke organisaties een thema agenderen. Dit onderzoek focust op de mediacomponent van issue salience, terwijl we erkennen dat de andere componenten ook een rol spelen in de uiteindelijke beleidsprioritering.

Media-Invloed op Beleidsprioriteiten en Coalitieonderhandelingen

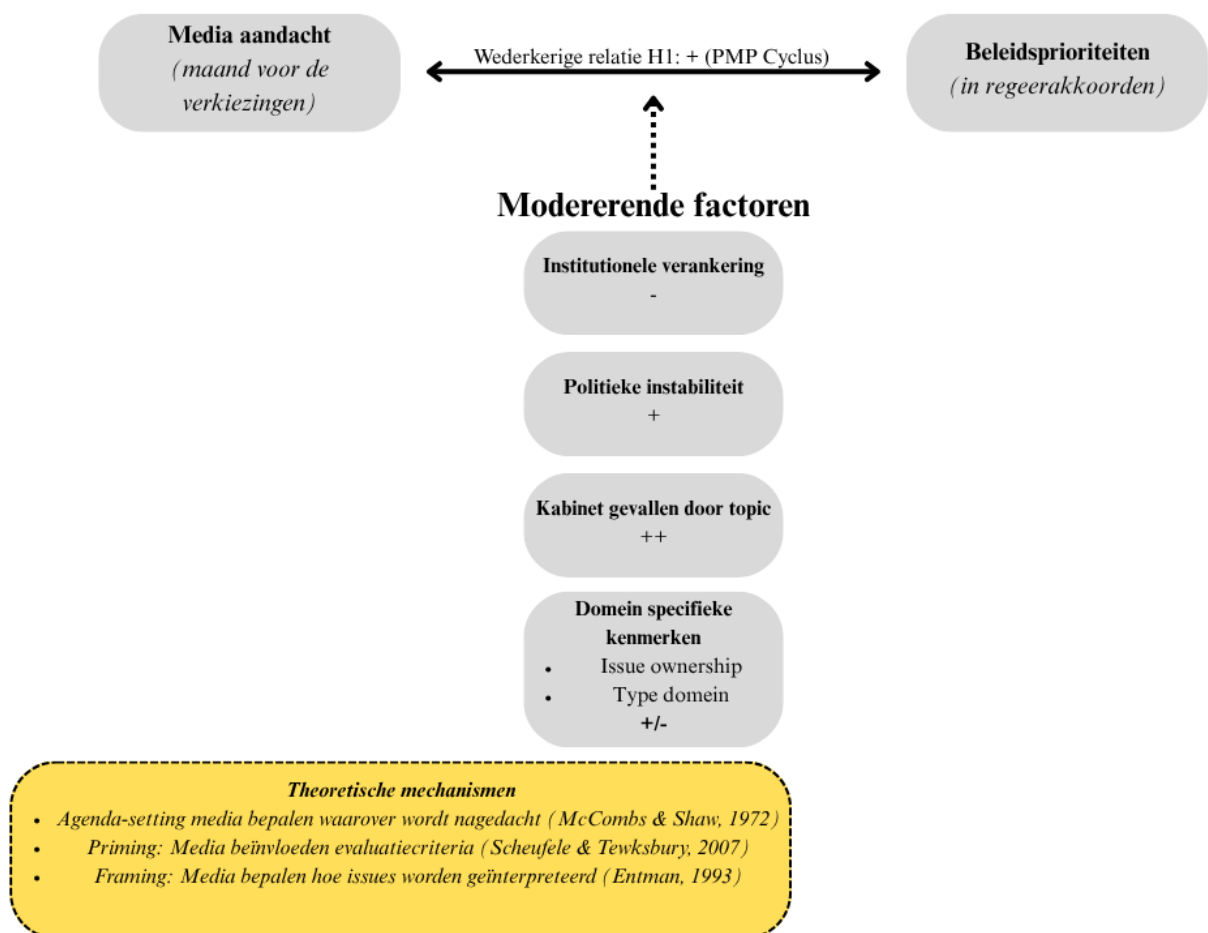
Vliegenthart & Walgrave (2011) laten zien dat media-agenda's parlementaire vragen en interpellaties beïnvloeden, vooral bij oppositiepartijen. Dit impliceert dat mediaberichtgeving de politieke agenda mede vormgeeft, wat mogelijk ook doorwerkt in beleidsprioriteiten binnen coalitieonderhandelingen. Vooral in perioden voorafgaand aan verkiezingen wordt de druk op partijen groter om zich te conformeren aan de media-agenda, aangezien zij afhankelijk zijn van publieke steun. Daarnaast kan media-aandacht voor bepaalde thema's de onderhandelingspositie van partijen in coalitievorming beïnvloeden (Tweede Kamer, 2023). Thema's die hoog op de media-agenda staan, kunnen door partijen strategisch worden ingezet om beleidsconcessies af te dwingen tijdens formaties.

Walgrave en Van Aelst (2006) benadrukken dat de invloed van media niet gelijk verdeeld is: regeringspartijen en dominante partijen binnen coalities hebben een grotere kans om hun

verkiezingsthema's door te voeren in beleid. Dit suggereert dat media-aandacht vooral effectief is wanneer deze samenvalt met de belangen van machtsdragende politieke partijen.

Deze theorieën bieden een direct verband tussen mediaberichtgeving en coalitievorming. Het verklaart waarom bepaalde verkiezingsthema's uit de media wel of niet worden opgenomen in regeerprogramma's, afhankelijk van politieke machtsverhoudingen.

Door deze theoretische perspectieven te combineren, wordt een systematisch kader geboden om de invloed van media-aandacht op beleidsvorming te verklaren. Dit onderzoek draagt bij aan de literatuur over agenda-setting, beleidsvorming en politieke vertegenwoordiging door te analyseren in hoeverre mediaberichtgeving in de aanloop naar verkiezingen terugkomt in regeerprogramma's en hoe politieke processen zoals formaties en crises deze relatie kunnen beïnvloeden.

Model getest voor 20 beleidsdomeinen over 10 verkiezingsjaren (1994-2023)

Figuur 1 presenteert het conceptuele model dat uit de besproken theorieën voortvloeit. Het model toont de wederkerige relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten, consistent met Wolfsfeld's (2013) Politics-Media-Politics cyclus. We verwachten dat deze hoofdrelatie positief is, maar dat de sterkte en richting worden beïnvloed door verschillende modererende factoren.

Ten eerste speelt institutionele verankering een rol, waarbij we verwachten dat beleidsdomeinen met een sterke verankering in voorgaande regeerakkoorden minder responsief zijn op media-aandacht (Baumgartner & Jones, 1991). Ten tweede verwachten we dat politieke instabiliteit de relatie tussen media en beleid versterkt, zowel in algemene zin (gevallen kabinet) als specifiek wanneer een kabinet over het betreffende beleidsthema is gevallen (Robinson, 2000). Ten derde spelen domeinspecifieke kenmerken een rol, waarbij issue ownership (Damstra, 2020; Thesen, 2014) en het type beleidsdomein: technisch versus sensationeel, de mate van media-invloed bepalen (Walgrave et al., 2008).

De theoretische mechanismen van agenda-setting, priming en framing (McCombs & Shaw, 1972; Scheufele & Tewksbury, 2007; Entman, 1993) vormen de onderliggende processen waardoor media-aandacht kan doorwerken in beleidsprioriteiten. Dit model dient als analytisch kader voor het beantwoorden van onze onderzoeksvragen over de verhoudingen tussen media-aandacht en beleidsaandacht (hoofdvraag), de verschillen tussen beleidsdomeinen (deelvraag 1 en 2), en de rol van modererende factoren (deelvraag 3).

Methode

Operationalisatie van variabelen

De variabelen in dit onderzoek zijn gestructureerd volgens een gangbare statistische benadering met een onafhankelijke, afhankelijke en modererende variabele. Gravetter en Wallnau (2016) benadrukken dat een zorgvuldige afbakening van variabelen essentieel is voor een valide en betrouwbare statistische analyse. Dit onderzoek richt zich op de relatie tussen media-aandacht voor beleidsdomeinen en de prioritering van deze domeinen in Nederlandse regeerprogramma's.

Onafhankelijke variabele:

De mate van media-aandacht per beleidsdomein, gemeten als het percentage artikelen in krantenarchief Nexis Uni per majortopic binnen de onderzochte periode, berekend als aandeel van het totaal aantal artikelen in die periode.

Afhankelijke variabele:

De mate van beleidsprioritering per majortopic in Nederlandse regeerprogramma's, gemeten als het percentage alinea's per majortopic in het regeerprogramma (zoals toegelicht onder Data en bronnen), berekend als aandeel van het totaal aantal alinea's in dat regeerprogramma.

Modererende variabelen:

- Politieke instabiliteit, gemeten aan de hand van:
  1. Een binaire variabele (1 = gevallen kabinet vóór de verkiezingen, 0 = kabinet volbracht volledige termijn)
  2. Een bijkomende binaire variabele die aangeeft of het kabinet gevallen is over het specifieke beleidsthema dat wordt geanalyseerd (1 = kabinet gevallen over dit thema, 0 = kabinet niet gevallen over dit thema). Deze variabele stelt ons in staat om te onderzoeken of er een bijzonder sterk effect is wanneer een kabinet valt over een specifiek thema, wat zou kunnen leiden tot verhoogde media-aandacht en mogelijk een veranderende relatie tussen media-aandacht en beleidsprioritering voor dat specifieke thema.
- Institutionele stabiliteit, gemeten aan de hand van de standaarddeviatie van het aantal alinea's per beleidsthema in de twee regeerprogramma's direct voorafgaand aan het

onderzochte regeerprogramma. Een lage standaarddeviatie duidt op hoge institutionele stabiliteit (consistent aandacht voor het thema), terwijl een hoge standaarddeviatie wijst op institutionele instabiliteit (fluctuerende aandacht). Volgens de punctuated equilibrium theorie (Baumgartner & Jones, 1991) verwachten we dat hoge institutionele stabiliteit de invloed van media-aandacht op beleidsprioriteiten verzwakt.

- Kabinetstabiliteit, gemeten als het aantal dagen dat het voorafgaande kabinet in functie was (Parlement.com, z.d.). Deze variabele reflecteert de mate van politieke stabiliteit voorafgaand aan de verkiezingen. Langere kabinetsperiodes duiden op meer politieke stabiliteit, waarvan we verwachten dat dit de doorwerking van media-aandacht naar beleidsprioriteiten vermindert, aangezien stabiele kabinetten mogelijk minder gevoelig zijn voor externe mediadruk.
- Interactie-effecten, berekend als de interactie tussen media-aandacht en de verschillende stabiliteits- en instabiliteitsmaten, om te onderzoeken hoe deze contextuele factoren de hoofdrelatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten modereren.

Data en bronnen

Dit onderzoek maakt gebruik van twee onafhankelijke datasets:

1. Regeerprogramma's (afhankelijke variabele):

De dataset met gecodeerde regeerprogramma's is afkomstig van de Universiteit Leiden en ontwikkeld door prof. dr. Arco Timmermans en dr. Gerard Breeman, beiden gespecialiseerd in beleidsagenda's en beleidsdynamiek. De dataset bevat een systematische codering van alle Nederlandse regeerprogramma's op basis van 20 beleidsdomeinen (majortopics), waarbij de alinea's in elk regeerprogramma zijn ingedeeld in een vooraf vastgestelde categorisering. Dit zorgt voor een gestructureerde en reproduceerbare meting van beleidsprioriteiten.

2. Mediaberichtgeving (onafhankelijke variabele):

De data over media-aandacht zijn afkomstig uit Nexis Uni, een internationaal erkend krantenarchief dat betrouwbare en gestructureerde toegang biedt tot journalistieke publicaties. Alleen krantenartikelen zijn meegenomen: sociale media, persberichten en wetenschappelijke artikelen zijn uitgesloten. De categorisering van artikelen per majortopic is gebaseerd op de thematische filters van Nexis Uni, waarvan de betrouwbaarheid algemeen wordt erkend binnen media-analyse en juridische onderzoeksdomeinen. Hoewel Nexis Uni consistentie in categorisering nastreeft, is

niet openbaar gedocumenteerd of en hoe de classificatiecriteria door de jaren heen zijn aangepast. Dit vormt een potentieel methodologisch aandachtspunt, aangezien verschuivingen in de categorisering de vergelijkbaarheid tussen verkiezingen kunnen beïnvloeden. Kranten zijn gekozen als primaire bron, omdat massamedia een belangrijke rol spelen in het bepalen welke onderwerpen publieke en politieke aandacht krijgen. McCombs & Shaw (1972) toonden in hun studie van de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 1968 aan dat de onderwerpen die de media benadrukken, ook door kiezers als de belangrijkste campagnekwesties worden gezien.

Voor de mediadata is gekozen voor een tijdsvenster van één maand voorafgaand aan de verkiezingsdatum. De laatste weken voor een verkiezing kenmerken zich door verhoogde publieke en politieke aandacht voor bepaalde thema's, een patroon dat aansluit bij de issue-attention cycle (Downs, 1972). Hoewel Downs dit model niet expliciet toepast op verkiezingscampagnes, beschrijft hij hoe bepaalde onderwerpen tijdelijk centraal komen te staan en later in aandacht afnemen. Dit mechanisme kan verklaren waarom bepaalde beleidsdomeinen pieken in media-aandacht vertonen voorafgaand aan verkiezingen.

De volgende verkiezingen zijn geanalyseerd:

Verkiezingsdatum Jaar

3 mei	1994
6 mei	1998
15 mei	2002
22 januari	2003
22 november	2006
9 juni	2010
12 september	2012
15 maart	2017
17 maart	2021
22 november	2023

Normalisatie van variabelen

Om een eerlijke vergelijking tussen media-aandacht en beleidsprioritering mogelijk te maken, wordt in dit onderzoek gebruikgemaakt van percentages in plaats van absolute aantallen. Dit voorkomt spurieuze verbanden en zorgt ervoor dat de analyse de relatieve aandacht voor elk thema in beide domeinen vergelijkt.

Het belang van deze normalisatiemethode wordt bevestigd door Baniya, Aryal en KC (2021), die benadrukken dat het gebruik van relatieve schalen in data-analyse voorkomt dat verschillen in eenheden en meetniveaus de interpretatie van resultaten vertekenen.

Statistische analyse

Hoewel tijdreeksanalyses (bijv. ARIMA, VAR) vaak worden gebruikt bij longitudinale data, is hier gekozen voor lineaire regressie, omdat het aantal verkiezingen beperkt is (N=10).

Tijdreeksmodellen vereisen doorgaans grotere steekproeven om betrouwbare schattingen te genereren. Een robuustere tijdreeksanalyse zou idealiter meer verkiezingsjaren omvatten,

maar vanwege beperkingen in beschikbare data is gekozen voor een lineaire regressiebenadering die beter past bij de steekproefgrootte.

Om de relatie tussen media-aandacht en beleidsprioritering te analyseren, worden de volgende methoden toegepast:

Correlatieanalyse: Pearson's r wordt gebruikt als correlatiemaat om de bivariate relaties tussen variabelen te onderzoeken.

Regressieanalyse: Lineaire regressieanalyse wordt gebruikt om de invloed van media-aandacht op beleidsprioriteiten te kwantificeren, waarbij wordt gecontroleerd voor de modererende variabelen. Voor elk beleidsdomein worden afzonderlijke regressiemodellen geschat om domeinspecifieke effecten te identificeren.

Modellering van interactie-effecten: Interactietermen worden opgenomen om te onderzoeken hoe institutionele stabiliteit, politieke instabiliteit en kabinetstabiliteit de relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten modereren.

Overzicht van variabelen

Variabele	Type	Meetniveau	Operationalisatie
Media-aandacht (X)	Onafhankelijk	Interval	% artikelen per majortopic in Nexis Uni
Beleidsprioritering (Y)	Afhankelijk	Interval	% alinea's per majortopic in regeerprogramma's
Politieke instabiliteit	Moderator	Nominaal	1 = gevallen kabinet, 0 = termijn volbracht
Kabinet gevallen door topic	Moderator	Nominaal	1 = kabinet gevallen over dit thema, 0 = kabinet niet gevallen over dit thema
Institutionele stabiliteit	Moderator	Interval	Standaarddeviatie alinea's in 2 voorafgaande regeerprogramma's
Kabinetstabiliteit	Moderator	Interval	Aantal dagen dat voorafgaande kabinet in functie was
Interactietermen	Interactie	Interval	Interacties tussen media-aandacht en moderatoren

Deze methodologie stelt ons in staat om systematisch te onderzoeken in hoeverre media-aandacht in de aanloop naar verkiezingen samenhangt met de prioritering van beleidsdomeinen in Nederlandse regeerprogramma's en hoe deze relatie wordt beïnvloed door recente institutionele verankering en specifieke politieke instabiliteit rond bepaalde thema's.

Resultaten

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van ons onderzoek naar de relatie tussen media-aandacht voor politieke thema's in de maand voor verkiezingen en de aandacht voor deze thema's in de daaropvolgende regeerakkoorden. De resultaten worden systematisch gepresenteerd volgens de drie deelvragen van het onderzoek.

Algemene relatie tussen media-aandacht en beleidsaandacht

Allereerst beantwoorden we de hoofdvraag: "Hoe verhoudt de aandacht voor thema's in regeerakkoorden zich tot de media-aandacht voor deze thema's in de maand voor de verkiezingen?"

De analyse toont een sterk gedifferentieerd beeld per beleidsdomein. In tegenstelling tot een uniforme relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten, blijken de sterkte en richting van deze relatie aanzienlijk te variëren tussen verschillende beleidsterreinen. De verklaarde variantie in onze modellen loopt uiteen van 34.2% bij Arbeid tot 99.1% bij Defensie, wat wijst op fundamenteel verschillende dynamieken tussen beleidsdomeinen.

Deze bevinding nuanceert de algemene agenda-setting theorie en benadrukt dat media-invloed contextafhankelijk is. De doorwerking van media-aandacht naar beleid is geen automatisch mechanisme, maar wordt gemoduleerd door institutionele stabiliteit, politieke factoren en de eigen dynamiek van beleidsdomeinen.

Welke verkiezingsthema's krijgen veel media-aandacht maar weinig beleidsaandacht en omgekeerd?

Thema's met veel media-aandacht maar weinig beleidsaandacht

Bij het beleidsthema 'Verkeer en vervoer' lijkt media-aandacht geen directe invloed te hebben op de prioriteit die het thema in regeerakkoorden krijgt. Dit suggereert dat verkeer en vervoer een beleidsdomein is dat vooral wordt gedreven door andere factoren - waarschijnlijk langetermijnplanning, technische infrastructuuroverwegingen en budgettaire kaders - en niet direct reageert op dagelijkse mediatrends over files, ongelukken of openbaar vervoer.

Echter, tijdens perioden van politieke instabiliteit verandert deze dynamiek fundamenteel. Wanneer kabinetten onder druk staan of zijn gevallen, lijkt media-aandacht voor verkeer en vervoer wél door te werken in beleidsprioriteiten. Dit zou kunnen betekenen dat verkeer en

vervoer tijdens politieke crises fungeert als een relatief "veilig" compromisthema waarop verschillende partijen kunnen samenwerken zonder zich te branden aan controversiële onderwerpen.

Statistisch gezien toont het model een substantiële verklaarde variantie ($R^2 = 0.698$, Adj. $R^2 = 0.320$), maar geen significante directe media-invloed ($\beta = -2.5590$, $p = 0.105$). De politieke instabiliteit heeft een marginaal significant negatief effect ($\beta = -0.1447$, $p = 0.078$), terwijl de interactie tussen media-aandacht en politieke instabiliteit positief is ($\beta = 3.1273$, $p = 0.077$).

Onderwijs en cultuur vertoont eveneens geen significante directe media-invloed ($\beta = -1.0285$, $p = 0.528$) bij een verklaarde variantie van 60.8%. Het model toont een marginaal significant negatief effect van politieke instabiliteit ($\beta = -0.2352$, $p = 0.129$), wat suggereert dat onderwijsbeleid een eigen dynamiek kent die relatief onafhankelijk is van mediatrends.

Thema's met weinig media-aandacht maar veel beleidsaandacht

Justitie, rechtspraak en criminaliteit vertegenwoordigt een klassiek voorbeeld van wat we kunnen noemen "institutioneel verankerd beleid". Dit beleidsdomein krijgt structureel substantiële aandacht in regeerakkoorden, ongeacht hoeveel mediaberichtgeving er is over criminaliteit, rechtspraak of politie-issues. Dit patroon suggereert dat justitie wordt beschouwd als een fundamentele overheidstaak die consistent prioriteit verdient, los van dagelijkse mediatrends.

Deze consistentie kan verschillende oorzaken hebben. Ten eerste vormt justitie een kerntaak van de rechtsstaat die niet onderhevig hoort te zijn aan politieke modetrends of mediadruk. Ten tweede bestaan er waarschijnlijk gevestigde institutionele procedures en belangengroepen (advocatuur, rechterlijke macht, politievakbonden) die ervoor zorgen dat dit domein consistent aandacht krijgt. Ten derde kunnen partijen justitie zien als een relatief "veilig" thema waarop ze hun geloofwaardigheid als bestuurders kunnen demonstreren.

Het feit dat dit domein zo voorspelbaar is (hoge verklaarde variantie) maar niet reageert op media-aandacht wijst op een beleidsdomein dat volgens eigen institutionele logica functioneert. Dit kan zowel positief als problematisch zijn: positief omdat het stabiliteit en continuïteit biedt, maar mogelijk problematisch als het betekent dat maatschappelijke signalen over bijvoorbeeld politiegeweld of gebrekkige rechtspraak minder goed doorwerken in beleid.

Statistisch wordt dit ondersteund door een hoge verklaarde variantie ($R^2 = 0.852$, Adj. $R^2 = 0.667$) zonder significante directe media-invloed ($\beta = 0.3127$, $p = 0.862$). Het marginaal significante effect van institutionele stabiliteit ($\beta = 1.3502$, $p = 0.121$) bevestigt de institutionele aard van dit beleidsdomein.

Macro-economie en belastingen toont een vergelijkbaar maar nog extremer patroon. Dit beleidsdomein heeft de hoogste verklaarde variantie van alle onderzochte thema's, wat suggereert dat economisch beleid zeer voorspelbare patronen volgt - maar deze patronen lijken volledig los te staan van binnenlandse mediaberichtgeving over bijvoorbeeld belastingverhogingen, economische groei, of werkloosheid.

Dit kan worden verklaard door de sterk technische en internationale aard van economisch beleid. Nederlandse macro-economische keuzes worden grotendeels bepaald door Europese regelgeving, internationale economische trends, begrotingsregels, en lange termijn economische planning. Dagelijkse mediaberichtgeving over economische thema's - hoe prominent ook - lijkt weinig gewicht te hebben ten opzichte van deze structurele factoren.

Bovendien speelt mogelijk een rol dat economisch beleid vaak wordt gedelegeerd aan gespecialiseerde instituties (DNB, CPB, SER) en dat politieke partijen hun economische standpunten baseren op ideologische uitgangspunten en partijprogramma's die relatief stabiel zijn over tijd. Media-aandacht voor economische issues zou dan meer een reflectie zijn van bestaande beleidslijnen dan een driver van nieuwe prioriteiten.

De zeer hoge voorspelbaarheid maar afwezigheid van media-effecten suggereert dat economisch beleid een van de meest "autonome" beleidsdomeinen is in de Nederlandse politiek - gedreven door macro-economische logica's die grotendeels onafhankelijk opereren van het medialandschap.

Statistisch wordt dit patroon ondersteund door een zeer hoge verklaarde variantie ($R^2 = 0.886$, Adj. $R^2 = 0.488$) maar geen significante directe media-invloed ($\beta = 9.7893$, $p = 0.203$). De afwezigheid van significante moderator-effecten versterkt het beeld van een autonoom beleidsdomein.

In hoeverre verschilt de verhouding tussen media-aandacht en beleidsaandacht per type beleidsthema?

Beleidsthema's met sterke positieve correlatie tussen media en beleid

Energiebeleid illustreert de complexiteit van hedendaagse beleidsprocessen. De analyse wijst uit dat er geen directe verbinding bestaat tussen de mate van media-aandacht voor energietheema's en de prioriteit die zij krijgen in regeerakkoorden. Dit patroon suggereert dat energiebeleid primair wordt gestuurd door technische overwegingen - zoals energietransitieplannen, klimaatdoelen en internationale verplichtingen - en in mindere mate door dagelijkse mediaberichtgeving over energieprijzen of duurzaamheidsmaatregelen.

Echter, wanneer we dieper kijken naar de onderliggende factoren, ontstaat een ander beeld. Het blijkt dat energiebeleid wél gevoelig is voor externe invloeden, maar alleen wanneer er institutionele onzekerheid bestaat. Als energiebeleid in voorgaande regeerakkoorden wisselende prioriteit heeft gehad - wat wijst op gebrek aan politieke consensus - dan ontstaat er ruimte voor media-aandacht om door te werken in nieuwe beleidsprioriteiten. Dit suggereert dat stabiele, gevestigde beleidsdomeinen een soort "buffer" hebben tegen mediaschommelingen, maar dat deze buffer wegvalt wanneer de institutionele consensus brokkelt.

Statistisch gezien heeft het model een zeer hoge verklaarde variantie ($R^2 = 0.928$, Adj. $R^2 = 0.837$, $F = 10.25$, $p = 0.0213$), hoewel de directe media-invloed niet significant is ($\beta = -0.8041$, $p = 0.971$). Belangrijk is het significante effect van institutionele stabiliteit ($\beta = 1.8484$, $p = 0.013$), wat dit patroon bevestigt.

Energiebeleid blijkt een domein waar de relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten complex is en sterk wordt gemedieerd door institutionele factoren. Wanneer energiebeleid institutioneel instabiel is (hoge variatie in voorgaande regeerakkoorden), ontstaat ruimte voor media-invloed. Dit sluit aan bij de punctuated equilibrium theorie die stelt dat gevestigde beleidsdomeinen buffers hebben tegen externe invloeden.

Immigratie, asiel en integratie levert een van de meest verrassende bevindingen op. We hadden verwacht dat langere, stabielere kabinetsperioden zouden leiden tot minder gevoeligheid voor mediadruk - het idee dat gevestigde kabinetten zich minder zouden laten leiden door dagelijkse mediatrends over immigratie. De realiteit blijkt echter precies het tegenovergestelde.

Hoe langer een kabinet in functie is, hoe sterker de doorwerking van media-aandacht over immigratiethema's naar de prioriteiten in het volgende regeerakkoord. Dit suggereert een 'accumulatie-dynamiek': mediaberichtgeving over immigratie lijkt zich op te stapelen over tijd, waarbij langdurige blootstelling aan deze berichten uiteindelijk wél doorwerkt in beleidsvorming, zelfs bij kabinetten die eerder stabiel leken.

Dit zou kunnen betekenen dat immigratiethema's zodanig maatschappelijk gevoelig zijn dat zelfs stabiele regeringen er op den duur niet onderuit kunnen om er beleidsmatig op te reageren. Mogelijk begint de druk klein, maar bouwt deze zich op tot een punt waar politieke partijen er niet meer omheen kunnen, ongeacht hoe stabiel hun kabinet aanvankelijk was.

Daarnaast blijkt dat wanneer immigratiebeleid in voorgaande regeerakkoorden inconsistente aandacht heeft gehad, dit de gevoeligheid voor media-invloed nog verder verhoogt. Dit wijst op een dubbele kwetsbaarheid: zowel lange kabinetsperioden als institutionele instabiliteit maken dit beleidsdomein gevoeliger voor externe mediadruk.

Statistisch wordt dit ondersteund door een hoge verklaarde variantie ($R^2 = 0.868$, Adj. $R^2 = 0.704$, $F = 5.280$, $p = 0.0660$) met een positief maar net niet significant effect van media-aandacht ($\beta = 12.6456$, $p = 0.056$). Het significante positieve effect van dagen in functie ($\beta =$

7.536e-05, $p = 0.032$) en het zeer significante effect van institutionele stabiliteit ($\beta = 2.9235$, $p = 0.011$) bevestigen dit patroon.

Beleidsthema's met zwakke of geen correlatie

Arbeid toont de laagste verklaarde variantie ($R^2 = 0.342$, Adj. $R^2 = -0.481$) en geen enkele significante variabele in het model. Het algehele model is niet significant ($F = 0.4155$, $p = 0.819$), wat suggereert dat arbeidsbeleid volgens een geheel andere logica functioneert dan de door ons onderzochte variabelen.

Arbeidsbeleid lijkt een beleidsdomein dat minimaal wordt beïnvloed door de factoren in ons model. Dit kan wijzen op een terrein dat sterker wordt gedreven door economische conjunctuur, sociale partners en EU-regelgeving dan door binnenlandse politieke en mediadynamiek.

Wetenschappelijk onderzoek, technologie en communicatie heeft eveneens een lage verklaarde variantie ($R^2 = 0.472$, Adj. $R^2 = -0.189$) zonder significante effecten. Dit wijst op een beleidsdomein dat mogelijk sterker wordt beïnvloed door technologische ontwikkelingen, academische netwerken en internationale samenwerking dan door de traditionele politiek-media dynamiek.

In hoeverre verklaren institutionele stabiliteit, politieke instabiliteit en domein specifieke kenmerken de gevonden verschillen?

Institutionele stabiliteit

Een van de meest consistente en theoretisch belangrijke bevindingen van ons onderzoek betreft de rol van institutionele stabiliteit. We ontdekken een duidelijk patroon: wanneer een beleidsdomein in voorgaande regeerakkoorden wisselende prioriteit heeft gehad - wat wijst op gebrek aan politieke consensus of institutionele verankering - dan wordt dit domein gevoeliger voor externe invloeden zoals media-aandacht.

Dit mechanisme werkt als een soort "institutionele buffer". Beleidsdomeinen die consistent aandacht hebben gekregen in eerdere regeerakkoorden hebben blijkbaar een beschermende werking opgebouwd tegen mediaschommelingen. Politieke partijen weten waar ze aan toe zijn, er bestaan gevestigde procedures en belangen, en er is minder ruimte voor externe

invloeden. Maar zodra deze consensus ontbreekt, zichtbaar door sterk wisselende aandacht in voorgaande akkoorden, valt deze buffer weg en ontstaat er ruimte voor media-aandacht om door te werken.

Dit patroon zien we terug bij beleidsdomeinen als immigratie en integratie, energiebeleid, en landbouw. Het suggereert dat de Nederlandse beleidsvorming inderdaad beschikt over ingebouwde stabiliserende mechanismen, maar dat deze mechanismen niet onvoorwaardelijk werken - ze zijn afhankelijk van institutionele consensus.

Statistisch wordt dit ondersteund door significante positieve effecten van de variabele institutionele stabiliteit bij Burgerrechten, immigratie en integratie ($\beta = 2.4810$, $p = 0.017$), Immigratie, asiel en integratie ($\beta = 2.9235$, $p = 0.011$), Energiebeleid ($\beta = 1.8484$, $p = 0.013$), en Landbouw en visserij ($\beta = 1.5330$, $p = 0.007$).

Deze bevindingen bieden sterke empirische ondersteuning voor onze theoretische verwachting dat institutionele instabiliteit (hoge standaarddeviatie) leidt tot meer gevoeligheid voor externe invloeden zoals media-aandacht. Het consistente patroon over verschillende beleidsdomeinen suggereert dat dit een fundamenteel mechanisme is in Nederlandse beleidsvorming, in lijn met Baumgartner en Jones' punctuated equilibrium theorie.

Kabinetstabiliteit

De variabele 'Dagen in functie' toont voor het thema Immigratie, asiel en integratie een opmerkelijk resultaat dat afwijkt van de initiële verwachting ($\beta = 7.536e-05$, $p = 0.032$). Ook bij Burgerrechten, immigratie en integratie zien we een marginaal significant positief effect ($\beta = 7.46e-05$, $p = 0.092$).

In tegenstelling tot onze verwachting dat langere kabinetsperiodes zouden leiden tot meer stabiliteit en daarmee minder media-invloed, vinden we bij immigratiethema's het tegenovergestelde. Dit zou kunnen wijzen op een accumulatie-effect waarbij langdurige blootstelling aan mediaberichtgeving over immigratie uiteindelijk doorwerkt in beleidsprioriteiten, zelfs bij eerder stabiele kabinetten.

Politieke instabiliteit

Een belangrijke bevinding betreft de wijze waarop politieke instabiliteit de relatie tussen media en beleid beïnvloedt. We zien een paradoxaal patroon ontstaan, vooral bij controversiële "hoge politiek" thema's zoals immigratie en defensie.

Enerzijds leiden politieke crises - zoals gevallen kabinetten - ertoe dat controversiële thema's meer directe aandacht krijgen in regeerakkoorden. Dit lijkt logisch: partijen willen laten zien dat ze de problemen die tot de crisis hebben geleid serieus nemen. Maar tegelijkertijd wordt de doorwerking van actuele media-aandacht zwakker tijdens deze crises.

Dit suggereert dat politieke partijen tijdens instabiele perioden strategischer en minder reactief opereren. Ze investeren wel in gevoelige thema's, maar baseren hun prioriteiten meer op eigen politieke berekeningen, ideologische posities en coalitie strategische overwegingen dan op dagelijkse mediatrends. Het is alsof partijen tijdens crises terugvallen op hun "kern-DNA" en minder geneigd zijn om zich te laten meeslepen door actuele mediaberichtgeving.

Bij minder controversiële, meer technische thema's zoals verkeer en vervoer zien we het omgekeerde patroon: daar versterkt politieke instabiliteit de doorwerking van media-aandacht. Mogelijk omdat deze domeinen tijdens crises fungeren als relatief "veilige" terreinen waar partijen wel samen kunnen werken en waar ze zich kunnen laten leiden door externe signalen.

Dit wordt statistisch ondersteund door de bevindingen bij Burgerrechten, immigratie en integratie waar politieke instabiliteit een significant positief direct effect heeft ($\beta = 0.2481$, $p = 0.042$), maar een significant negatief interactie-effect met media-aandacht ($\beta = -24.6006$, $p = 0.050$). Defensie toont een vergelijkbaar patroon met een zeer significant negatief interactie-effect ($\beta = -35.9210$, $p = 0.040$).

Kabinet gevallen door specifiek topic

De variabele "Kabinet Gevallen door topic" toont interessante maar vaak niet-significante effecten. Bij Burgerrechten, immigratie en integratie is er een marginaal significant positief effect ($\beta = 0.0879$, $p = 0.065$), wat suggereert dat wanneer een kabinet specifiek over immigratiethema's valt, dit thema inderdaad extra aandacht krijgt in het volgende regeerakkoord.

Bij Defensie zien we een significante interactie tussen deze variabele en dagen in functie ($\beta = 9.195e-07$, $p = 0.018$), wat suggereert dat de impact van een kabinetsval over defensie-issues toeneemt naarmate het kabinet langer in functie was voordat het viel.

Domein specifieke dynamiek

De sterk variërende verklaarde variantie tussen beleidsdomeinen - van 99.1% voor defensie tot 34.2% voor arbeid - benadrukt de domeinspecifieke aard van de relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten.

Hoge voorspelbaarheid vertonen vooral "hoog politieke" domeinen zoals defensie, immigratie en buitenlandse zaken en technische domeinen zoals energie en landbouw. Deze domeinen volgen voorspelbare patronen, maar niet noodzakelijk via directe media-invloed.

Lage voorspelbaarheid zien we bij economische en sociale thema's zoals arbeid, ondernemingen en wetenschappelijk onderzoek, wat suggereert dat deze domeinen volgens andere logica's functioneren dan de traditionele politiek-media dynamiek.

Wederkerige relatie

De geobserveerde interactie-effecten en de grote verschillen tussen beleidsdomeinen tonen aan dat een simpele, directe causale relatie tussen media-aandacht en beleidsprioriteiten ontbreekt.

Bij thema's met sterke moderator-effecten zoals energiebeleid en immigratie kan sprake zijn van een zelfversterkend mechanisme waarbij politici en media elkaar wederzijds beïnvloeden. De significante effecten van institutionele stabiliteit suggereren dat politieke actoren strategisch gebruik maken van media-aandacht, vooral wanneer institutionele consensus ontbreekt.

De domeinspecifieke verschillen in effectsterkte sluiten aan bij de bevindingen van Walgrave et al. (2008), die aantoonde dat de richting en sterkte van beïnvloeding verschilt per beleidsdomein. Bij controversiële thema's zoals immigratie lijkt de media-agenda inderdaad gerelateerd aan beleidsprioriteiten, maar deze relatie wordt sterk gemoduleerd door politieke en institutionele factoren.

Synthese van bevindingen

Samenvattend kunnen we de volgende conclusies trekken met betrekking tot onze onderzoeksvragen:

Hoofdvraag - Verhouding tussen media-aandacht en beleidsaandacht: Er is geen uniforme relatie, maar een sterk gedifferentieerd patroon waarbij institutionele stabiliteit de cruciale modererende factor blijkt te zijn.

Deelvraag 1 - Discrepanties tussen media en beleid: Verkeer en vervoer, en onderwijs krijgen relatief veel media-aandacht maar beperkte directe doorwerking naar beleid, terwijl justitie, gezondheid en macro-economie voorbeelden zijn van thema's met eigen dynamieken die niet direct door media-aandacht worden gedreven.

Deelvraag 2 - Verschillen per beleidsthema: "Hoge politiek" domeinen (defensie, immigratie, buitenlandse zaken) vertonen hoge voorspelbaarheid maar complexe, niet-directe media-relaties. Technische domeinen (energie, landbouw) combineren hoge voorspelbaarheid met substantiële moderator-effecten. Economische en sociale domeinen (arbeid, ondernemingen) tonen weinig verband met de onderzochte variabelen.

Deelvraag 3 - Verklarende factoren:

1. Institutionele stabiliteit blijkt de sterkste en meest consistente moderator, waarbij instabiliteit de gevoeligheid voor externe invloeden verhoogt
2. Kabinetstabiliteit toont een onverwacht positief effect bij immigratiethema's, wat wijst op een accumulatie-mechanisme
3. Politieke instabiliteit heeft complexe effecten waarbij directe aandacht voor controversiële thema's toeneemt, maar de doorwerking van media-aandacht paradoxaal genoeg afneemt

Deze bevindingen ondersteunen een genuanceerd beeld van agenda-setting waarbij media-invloed niet uniform is, maar wordt gefilterd door institutionele, politieke en domeinspecifieke factoren in een complex samenspel van directe effecten en interacties.

Conclusie

Dit onderzoek onderzocht in hoeverre media-aandacht voor verkiezingsthema's in de maand voorafgaand aan Nederlandse verkiezingen doorwerkt in de daaropvolgende regeerakkoorden. Door analyse van tien verkiezingsjaren (1994-2023) en systematische vergelijking van verschillende beleidsdomeinen ontstaat een genuanceerd beeld van de relatie tussen mediaberichtgeving en beleidsprioriteiten.

De verhouding tussen media-aandacht en beleidsaandacht blijkt geen uniforme relatie te zijn, maar varieert aanzienlijk per beleidsdomein. Deze variatie wijst op fundamentele verschillen in hoe verschillende beleidsterreinen functioneren binnen het Nederlandse politieke systeem. Sommige domeinen volgen voorspelbare patronen met hoge verklaarde variantie, terwijl andere vrijwel onvoorspelbaar blijken binnen het onderzochte model.

Verschillende beleidsdomeinen vertonen verschillende verhoudingen tussen media-aandacht en beleidsaandacht. Defensie en macro-economie opereren grotendeels autonoom van binnenlandse mediatrends, gedreven door internationale verplichtingen en lange termijn structurele factoren. Defensiebeleid wordt primair bepaald door NAVO-afspraken, geopolitieke ontwikkelingen en internationale veiligheidssituaties die grotendeels buiten de invloed van binnenlandse politieke processen liggen. Dagelijkse mediaberichtgeving over defensie-uitgaven, militaire missies of veteranenzorg heeft weinig invloed op de structurele beleidsprioriteiten die voortkomen uit internationale verplichtingen en strategische defensieplanning. Deze autonomie verklaart waarom defensie de hoogste voorspelbaarheid vertoont van alle onderzochte domeinen, maar volgens een logica die losstaat van het binnenlandse media-politiek spanningsveld.

Macro-economisch beleid volgt een vergelijkbare autonome logica, maar dan gedreven door Europese begrotingsregels, internationale economische trends en lange termijn fiscale planning. Nederlandse economische prioriteiten worden grotendeels bepaald door externe factoren zoals EU-regelgeving, internationale handelsverdragen en macro-economische stabiliteit eisen die weinig ruimte laten voor aanpassingen op basis van binnenlandse mediadruk. Mediaberichtgeving over belastingverhogingen, economische groei of werkloosheid kan wel de publieke opinie beïnvloeden, maar heeft beperkte doorwerking in de fundamentele economische koers die wordt bepaald door structurele en internationale factoren.

Justitie volgt eveneens een eigen koers, waarbij het consistent aandacht krijgt in regeerakkoorden ongeacht mediatrends. Dit domein wordt gekenmerkt door gevestigde institutionele procedures, de invloed van juridische professies en de perceptie dat rechtstaat en veiligheid fundamentele overheidstaken zijn die continue aandacht verdienen.

Mediaberichtgeving over criminaliteit, rechtspraak of politiewerk kan wel tijdelijke politieke druk creëren, maar de structurele prioritering van justitie in regeerakkoorden lijkt gedreven door institutionele logica's en de noodzaak van continuïteit in rechtshandhaving.

Daarentegen vertonen verkeer en vervoer, evenals onderwijs en cultuur, een ander patroon waarbij media-aandacht beperkte directe doorwerking heeft naar beleidsprioriteiten.

Verkeersbeleid wordt vooral gedreven door lange termijn infrastructuurplanning, technische overwegingen en budgettaire kaders die zich moeilijk laten beïnvloeden door dagelijkse mediaberichtgeving over files, ongelukken of openbaar vervoer problemen. De complexiteit van infrastructuurprojecten en de lange doorlooptijden maken dit domein inherent minder responsief voor kortstondige mediadruk. Interessant is echter dat tijdens politieke instabiliteit deze dynamiek verandert en media-aandacht voor verkeer wel doorwerkt. Dit suggereert dat verkeer tijdens crises kan fungeren als relatief 'veilig' terrein waar partijen kunnen samenwerken zonder zich te branden aan electoraal gevoelige onderwerpen.

Onderwijsbeleid kent een vergelijkbare dynamiek waarbij de prioriteiten vooral worden bepaald door onderwijskundige ontwikkelingen, demografische trends en lange termijn maatschappelijke behoeften. Mediaberichtgeving over onderwijsproblemen, lerarentekorten of onderwijsresultaten heeft wel invloed op het publieke debat, maar de structurele onderwijsprioriteiten in regeerakkoorden lijken meer gedreven door professionele onderwijsnetwerken en lange termijn visies op onderwijs dan door dagelijkse mediatrends.

Deze patronen onthullen een belangrijk onderscheid tussen beleidsdomeinen die opereren volgens externe of structurele logica's (defensie, economie, infrastructuur) en domeinen die meer ruimte hebben voor politieke keuzes en prioritering. De autonome domeinen worden gekenmerkt door sterke externe beperkingen, gevestigde procedures of technische complexiteit die hen minder toegankelijk maakt voor politieke sturing op basis van mediadruk. De meer responsieve domeinen hebben daarentegen meer ruimte voor politieke keuzes en prioritering, waardoor media-aandacht eerder kan doorwerken in beleidsbeslissingen.

De rol van institutionele factoren blijkt belangrijk voor het begrijpen van deze verhoudingen. Institutionele stabiliteit, gemeten als de consistentie van beleidsaandacht in voorgaande regeerakkoorden, functioneert als modererende factor. Beleidsdomeinen met stabiele prioritering blijken beschermd tegen mediaschommelingen, maar deze bescherming valt weg zodra institutionele stabiliteit ontbreekt. Dit mechanisme manifesteert zich bij energiebeleid, immigratie en landbouw, waar instabiliteit in voorgaande akkoorden ruimte creëert voor media-invloed. Deze bevindingen sluiten aan bij Baumgartner en Jones' punctuated equilibrium theorie, die stelt dat gevestigde beleidsdomeinen buffers hebben tegen externe invloeden, maar dat deze kunnen worden doorbroken wanneer institutionele stabiliteit brokkelt.

Politieke instabiliteit heeft complexe en vaak paradoxale effecten. Bij controversiële thema's zoals immigratie en defensie leidt politieke crisis weliswaar tot verhoogde directe beleidsaandacht, maar vermindert tegelijkertijd de doorwerking van actuele media-aandacht. Dit suggereert dat partijen tijdens instabiele perioden strategischer opereren en terugvallen op ideologische kernposities in plaats van zich te laten leiden door dagelijkse mediatrends.

Een bijzondere bevinding betreft immigratiebeleid, waar kabinetstabiliteit een onverwacht effect heeft. Langere kabinetsperioden versterken de gevoeligheid voor media-aandacht over immigratie, wat wijst op een accumulatie-mechanisme waarbij mediaberichtgeving zich opstapelt over tijd en uiteindelijk doorbreekt, zelfs bij eerder stabiele kabinetten.

De domeinspecifieke verschillen in media-responsiviteit kunnen gedeeltelijk worden verklaard door het concept issue ownership. Beleidsterreinen waarbij bepaalde partijen traditioneel eigenaarschap claimen - zoals groene partijen bij milieubeleid of progressieve partijen bij burgerrechten - vertonen andere patronen dan domeinen zonder duidelijk partijpolitiek eigenaarschap. Partijen die zich profileren als 'eigenaar' van specifieke thema's zijn niet alleen effectiever in het genereren van media-aandacht voor deze onderwerpen, maar ook meer geneigd om deze aandacht te vertalen naar beleidsprioriteiten tijdens coalitieonderhandelingen. Dit verklaart waarom sommige domeinen sterkere correlaties vertonen tussen media-aandacht en beleidsaandacht dan andere.

Deze bevindingen moeten worden geïnterpreteerd binnen het kader van de wederkerige relatie tussen media en politiek. De complexe interactiepatronen laten zien dat er geen simpele causale relaties bestaan tussen mediaberichtgeving en beleidsprioriteiten. Politieke actoren

maken strategisch gebruik van media-aandacht, vooral wanneer institutionele stabiliteit ontbreekt, terwijl media tegelijkertijd reageren op politieke signalen en prioriteiten.

Voor sommige beleidsterreinen bestaat een directe relatie tussen publieke aandacht via media en beleidsprioriteiten, terwijl andere domeinen een eigen dynamiek volgen die minder gevoelig is voor maatschappelijke signalen. Dit patroon kan zowel democratisch gezond als problematisch zijn. Het biedt stabiliteit tegen populistische mediadruk en ruimte voor langetermijnplanning, maar kan ook leiden tot verminderde responsiviteit naar legitieme maatschappelijke signalen.

De domeinspecifieke aard van media-invloed benadrukt dat agenda-setting geen uniform mechanisme is, maar wordt gemoduleerd door institutionele structuren, politieke dynamiek en de eigen kenmerken van beleidsterreinen. Het Nederlandse politieke systeem beschikt over stabilisatiemechanismen waarbij institutionele stabiliteit beleidsdomeinen beschermt tegen externe invloeden, maar deze bescherming is afhankelijk van de mate van institutionele stabiliteit.

Voor het vertrouwen in de politiek is het relevant dat burgers begrijpen dat verschillende beleidsterreinen verschillende responsiviteitslogica's volgen. Dit wijst niet noodzakelijk op een democratisch tekort, maar kan ook voortkomen uit de inherente eigenschappen van beleidsdomeinen en de noodzaak van institutionele stabiliteit voor effectieve beleidsvorming.

Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke literatuur door te tonen hoe institutionele stabiliteit functioneert als moderator van media-invloed en door de paradoxale effecten van politieke instabiliteit te identificeren. De bevindingen suggereren dat de relatie tussen media en politiek complexer en domeinspecifieker is dan traditionele agenda-setting theorieën veronderstellen, waarbij wederkerigheid en strategische selectiviteit centrale kenmerken zijn van hedendaagse democratische beleidsvorming.

Discussie

De bevindingen uit dit onderzoek bieden belangrijke inzichten in de complexe relatie tussen mediaberichtgeving en beleidsprioriteiten in Nederlandse regeerakkoorden. Ze sluiten aan bij bestaande wetenschappelijke literatuur over agenda-setting en politiek-mediarelaties, maar werpen tegelijkertijd nieuwe vragen op over de voorwaarden waaronder media-aandacht vertaald wordt naar beleidsvoornemens.

Theoretische implicaties

Verfijning van agenda-setting theorie

De bevindingen vereisen een belangrijke nuancerings van de klassieke agenda-setting theorie van McCombs en Shaw (1972). Waar deze theorie suggereert dat media bepalen waarover mensen denken, toont dit onderzoek aan dat deze invloed niet uniform werkt maar sterk domeinafhankelijk is. De variatie in verklaarde variantie tussen beleidsdomeinen - van 34.2% bij arbeidsbeleid tot 99.1% bij defensie - wijst op fundamenteel verschillende mechanismen die niet worden gevangen door een algemene agenda-setting benadering.

De domeinspecifieke patronen ondersteunen de bevindingen van Walgrave et al. (2008), die aantoonde dat de richting en sterkte van media-invloed verschilt per beleidsdomein. Onze resultaten verfijnen dit inzicht door te laten zien dat 'technische' domeinen zoals defensie en macro-economie niet alleen andere patronen vertonen, maar volledig autonoom kunnen opereren van binnenlandse mediatrends. Dit suggereert dat agenda-setting theorie het meest van toepassing is op beleidsdomeinen met ruimte voor politieke keuzes, en minder relevant is voor domeinen die worden gedreven door externe beperkingen of technische logica's.

Institutionele stabiliteit als modererende factor

Een belangrijke theoretische bijdrage van dit onderzoek ligt in de empirische ondersteuning voor de rol van institutionele stabiliteit als moderator van media-invloed. Deze bevinding sluit aan bij Baumgartner en Jones' (1991) punctuated equilibrium theorie, maar specificeert het mechanisme verder. Institutionele stabiliteit, gemeten als consistentie in voorgaande regeerakkoorden, functioneert als een voorspeller van gevoeligheid voor externe invloeden.

Dit mechanisme verklaart waarom energiebeleid en immigratie, ondanks hun politieke gevoeligheid, soms wel en soms niet responsief zijn voor media-aandacht. Het suggereert dat democratische systemen beschikken over ingebouwde stabilisatiemechanismen die selectief

beschermen tegen externe druk, maar dat deze mechanismen kunnen falen wanneer institutionele consensus ontbreekt.

Wederkerigheid en strategische communicatie

De complexe interactiepatronen die we observeren ondersteunen Wolfsfeld's (2013) Politics-Media-Politics cyclus model, maar verfijnen dit door domeinspecifieke variaties te identificeren. Bij defensie en buitenlandse zaken lijkt er sprake van een 'politiek-dominante cyclus' waarbij geopolitieke logica zowel beleid als mediaberichtgeving stuurt. Bij milieu en energie daarentegen functioneert een meer traditionele 'media-responsieve cyclus' waarbij agenda-setting mechanismen effectief zijn.

Deze differentiatie suggereert dat de wederkerige relatie tussen media en politiek niet uniform is, maar verschillende machtsbalansen kent per beleidsdomein. Het verklaart waarom eerdere studies tot tegenstrijdige bevindingen kwamen over media-invloed op beleid - de causale richting en sterkte verschilt fundamenteel per domein.

Methodologische reflectie

Sterke punten van de onderzoeksopzet

De systematische vergelijking van tien verkiezingsjaren en twintig beleidsdomeinen biedt een robuuste basis voor domeinspecifieke analyses. De introductie van institutionele stabiliteit als moderator-variabele heeft zich bewezen als krachtige verklarende factor en kan worden beschouwd als methodologische innovatie voor toekomstig onderzoek naar agenda-setting processen.

Het gebruik van percentages in plaats van absolute aantallen voorkomt spurieuze verbanden en maakt eerlijke vergelijking mogelijk tussen media-aandacht en beleidsprioritering. De combinatie van correlatieanalyse met domeinspecifieke regressiemodellen biedt meer genuanceerd inzicht dan eerdere studies die zich richtten op algemene verbanden.

Beperkingen en uitdagingen

Mediabronnen en digitale ontwikkelingen

Dit onderzoek baseert zich uitsluitend op traditionele krantenberichtgeving via Nexis Uni. Hoewel kranten nog steeds invloedrijk zijn in politieke agenda-setting, speelt digitale media een toenemende rol die niet wordt meegenomen. Sociale media platforms, online nieuwssites en politieke communicatie via Twitter of Facebook kunnen andere patronen van beïnvloeding

vertonen dan traditionele printmedia. De afwezigheid van deze bronnen beperkt mogelijk de generaliseerbaarheid van bevindingen, vooral voor recente verkiezingsjaren.

Temporele beperkingen

De focus op één maand voorafgaand aan verkiezingen biedt een scherpe afbakening, maar kan belangrijke media-effecten missen die zich over langere perioden ontwikkelen. Het geobserveerde accumulatie-mechanisme bij immigratiebeleid suggereert dat media-invloed zich kan opbouwen over langere termijn, wat niet volledig wordt gevangen door de gekozen tijdsafbakening.

Statistische kracht

Met tien verkiezingsjaren bevat de dataset een relatief beperkt aantal observaties voor robuuste tijdreeksanalyse. Bij domeinspecifieke analyses wordt de statistische kracht verder beperkt, waardoor voorzichtigheid geboden is bij het generaliseren van bevindingen. De verklaarde variantie biedt waardevollere inzichten dan significantieniveaus in deze context.

Categorisering en codering

Hoewel de gebruikte coderingsschema's betrouwbaar zijn gebleken in eerdere studies, blijft categorisering een uitdaging. Thema's die aan meerdere beleidsdomeinen raken kunnen verschillend worden ingedeeld in media- versus beleidsdatabases. Dit kan correlaties verstoren en verklaart mogelijk een deel van de onverklaarde variantie in sommige modellen.

Implicaties voor democratische legitimiteit

Gefragmenteerde responsiviteit

De bevindingen wijzen op een democratisch systeem met gefragmenteerde responsiviteit, waarbij verschillende beleidsdomeinen verschillende logica's volgen. Deze differentiatie kan zowel democratisch gezond als problematisch zijn. Enerzijds biedt het bescherming tegen populistische mediadruk en zorgt het voor stabiliteit in technisch complexe beleidsterreinen. Anderzijds kan het leiden tot verminderde responsiviteit naar legitieme maatschappelijke signalen en het gevoel versterken dat 'de politiek' selectief luistert.

De autonomie van domeinen zoals defensie en macro-economie is begrijpelijk vanuit technische en internationale beperkingen, maar roept vragen op over democratische controle. Als deze domeinen grotendeels immuun zijn voor binnenlandse politieke druk, hoe kunnen burgers dan invloed uitoefenen op fundamentele beleidskeuzes op deze terreinen?

Transparantie en verwachtingsmanagement

Voor het vertrouwen in de politiek is het essentieel dat burgers begrijpen waarom verschillende beleidsterreinen verschillende responsiviteitspatronen vertonen. Politieke partijen en media zouden transparanter kunnen communiceren over de beperkingen en mogelijkheden van mediabeïnvloeding per beleidsdomein. Dit kan helpen om realistische verwachtingen te scheppen over de doorwerking van publieke aandacht naar beleid.

Het gevaar bestaat dat burgers cynisch worden als zij ervaren dat mediadruk niet leidt tot beleidsverandering, zonder te begrijpen dat dit soms voortvloeit uit de inherente eigenschappen van beleidsdomeinen in plaats van uit onwil van politici.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Digitale media-integratie

Een natuurlijke uitbreiding van dit onderzoek zou de systematische inclusie van digitale media zijn. Platformspecifieke analyses kunnen uitwijzen of traditionele en nieuwe media verschillende invloeden uitoefenen op beleidsprioriteiten. Sociale media zijn bijzonder relevant vanwege hun directe interactie tussen politici, journalisten en burgers, en de mogelijkheid voor politici om de traditionele mediafilter te omzeilen.

Kwalitatieve verdieping

De kwantitatieve bevindingen nodigen uit tot kwalitatieve vervolgstudies. Interviews met beleidsmakers, media-experts en parlementariërs kunnen inzicht bieden in de mechanismen waardoor media-aandacht al dan niet doorwerkt in beleidsprioriteiten. Procesanalyses van specifieke verkiezingen kunnen kantelmomenten identificeren waar mediaberichtgeving een doorslaggevende rol speelde.

Coalitieonderhandelingen

Een gerichte studie naar de rol van mediaberichtgeving tijdens kabinetsformaties kan verduidelijken hoe media-aandacht als onderhandelingsinstrument wordt ingezet. Het Nederlandse coalitiesysteem biedt unieke mogelijkheden om te onderzoeken hoe mediadruk de machtsverhoudingen tussen partijen beïnvloedt en welke thema's hierdoor prominenter in regeerakkoorden terechtkomen.

Internationale vergelijking

Replicatie van dit onderzoek in andere consensusdemocratie zoals België of Denemarken kan uitwijzen of de gevonden patronen systemisch zijn of Nederland-specifiek. Vergelijking met

meerderheidsdemocratie kan inzicht bieden in hoe verschillende institutionele systemen de relatie tussen media en beleid beïnvloeden.

Longitudinale verfijning

Voor beleidsdomeinen die consistent hoge of lage correlaties vertonen, zou langere tijdreeksanalyse kunnen uitwijzen of deze patronen structureel zijn of veranderen over tijd. Dit kan belangrijke inzichten bieden in de evolutie van democratische responsiviteit.

Praktische aanbevelingen

Voor beleidsmakers

Politici zouden bewuster kunnen omgaan met domeinspecifieke media-politiek dynamieken. In plaats van uniform te reageren op mediadruk, kunnen zij hun communicatiestrategieën afstemmen op de responsiviteitslogica van verschillende beleidsterreinen. Bij technische domeinen kan meer nadruk liggen op expertise en langetermijnplanning, terwijl bij responsieve domeinen snellere reactie op maatschappelijke signalen gewenst kan zijn.

Voor journalisten

Media professionals zouden baat hebben bij bewustzijn van de verschillende manieren waarop beleidsdomeinen functioneren. Dit kan leiden tot meer genuanceerde berichtgeving die rekening houdt met de realistische mogelijkheden van politieke beïnvloeding per domein.

Voor burgers en maatschappelijke organisaties

Voor effectieve belangenbehartiging is het relevant om te begrijpen welke beleidsdomeinen meer of minder gevoelig zijn voor externe druk. Strategieën kunnen worden aangepast aan de responsiviteitslogica van verschillende domeinen.

Slotreflectie

Dit onderzoek toont aan dat de relatie tussen media en politiek complexer en genuanceerder is dan traditionele theorieën suggereren. De democratische uitdaging ligt niet in het maximaliseren van media-responsiviteit, maar in het vinden van passende balans tussen maatschappelijke responsiviteit en institutionele stabiliteit per beleidsdomein.

Een goed functionerende democratie vereist zowel domeinen die responsief zijn naar maatschappelijke signalen als domeinen die stabiliteit en continuïteit bieden. Het begrijpen en transparant communiceren over deze verschillende logica's is essentieel voor het behouden van democratische legitimiteit in een complex medialandschap.

Bibliografie

- Baniya, A. A., Aryal, S., & KC, S. (2021). A novel data pre-processing technique: Making data mining robust to different units and scales of measurement. *arXiv preprint*.
<https://doi.org/10.48550/arXiv.2111.04253>
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D. (1991). Agenda dynamics and policy subsystems. *The Journal of Politics*, 53(4), 1044-1074. <https://doi.org/10.2307/2131866>
- Breeman, G., Lowery, D., Poppelaars, C., Resodihardjo, S. L., Timmermans, A., & de Vries, J. (2009). Political attention in a coalition system: Analysing Queen's speeches in the Netherlands 1945-2007. *Acta Politica*, 44(1), 1-27. <https://doi.org/10.1057/ap.2008.16>
- Breeman, G., Timmermans, A., Lowery, D., Poppelaars, C. H. J. M., & Resodihardjo, S. L. (2008). De politieke aandachtscyclus voor openbaar bestuur en democratie. *Beleid, Politiek en Maatschappij*, 35(3), 172-189. <http://hdl.handle.net/2066/164807>
- Damstra, A. (2020). De media als spelverdeler: Over partijen, issues en eigenaarschap. *Socialisme & Democratie*, 77(3), 42-49. <https://www.wbs.nl/publicaties/de-media-als-spelverdeler-over-partijen-issues-en-eigenaarschap>
- De Correspondent. (2024, februari 9). *Waarom de PVV zo groot werd (en nee, niet door geschrapte buslijnen, guur neoliberalisme of groeiende ongelijkheid)*.
<https://decorrespondent.nl/15115/waarom-de-pvv-zo-groot-werd-en-nee-niet-door-geschrapte-buslijnen-guur-neoliberalisme-of-groeiende-ongelijkheid/11329427-c34e-0037-2754-969f6cb43828>
- Downs, A. (1972). Up and down with ecology – The issue-attention cycle. *The Public Interest*, 28, 38-50.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2016). *Statistics for the behavioral sciences* (10th ed.). Cengage Learning.
- Green-Pedersen, C., & Stubager, R. (2010). The political conditionality of mass media influence: When do parties follow mass media attention? *British Journal of Political Science*, 40(3), 663-677. <https://doi.org/10.1017/S0007123410000037>

Hänggli, R., & Kriesi, H. (2010). Political framing strategies and their impact on media framing in a Swiss direct-democratic campaign. *Political Communication*, 27(2), 141-157. <https://doi.org/10.1080/10584600903501484>

Helfer, L., & Van Aelst, P. (2015). What makes party messages fit for reporting? An experimental study of journalistic news selection. *Political Communication*, 33(1), 59-77. <https://doi.org/10.1080/10584609.2014.969464>

Hillary, K. (2023, november 1). *Migratie in de verkiezingsprogramma's 2023: Heet hangijzer of bedenking achteraf?* NederlandRechtsstaat.nl. <https://www.nederlandrechtsstaat.nl/verkiezingsblog-7-migratie-in-de-verkiezingsprogrammas-2023-heet-hangijzer-of-bedenking-achteraf/>

Ipsos. (2023, oktober 27). *Peiling: Stemzekerheid, verkiezingsthema's & bestuurlijke hervorming*. <https://www.ipsos.com/nl-nl/peiling-stemzekerheid-verkiezingsthemas-bestuurlijke-hervorming>

Iyengar, S., & Kinder, D. R. (1989). *News that matters: Television and American opinion*. University of Chicago Press.

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187. <https://doi.org/10.1086/267990>

Parlement.com. (z.d.). *Historische informatie over Nederlandse kabinetten en verkiezingen*. Geraadpleegd op 6 mei 2025, van <https://www.parlement.com>

Parlement.com. (z.d.). *Zittingsduur kabinetten*. Geraadpleegd op 25 juni 2025, van https://www.parlement.com/id/vhnnmt7j3lxn/zittingsduur_kabinetten

Raad voor het Openbaar Bestuur. (2003). *Politiek en media: Pleidooi voor een LAT-relatie*. ROB.

Rijksoverheid. (z.d.). *Officiële overheidsinformatie over kabinetsformaties en beleid*. Geraadpleegd op 6 mei 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl>

Robinson, P. (2000). The policy-media interaction model: Measuring media power during humanitarian crisis. *Journal of Peace Research*, 37(5), 613-633. <https://doi.org/10.1177/0022343300037005006>

- Scheufele, D. A., & Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of Communication*, 57(1), 9-20. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00326.x>
- Seeberg, H. B. (2013). The opposition's policy influence through issue politicisation. *Journal of Public Policy*, 33(1), 89-117. <https://doi.org/10.1017/S0143814X12000190>
- Thesen, G. (2013). When good news is scarce and bad news is good: Government responsibilities and opposition possibilities in political agenda-setting. *European Journal of Political Research*, 52(3), 364-389. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2012.02075.x>
- Thesen, G. (2014). Political agenda setting as mediatized politics? Media-politics interactions from a party and issue competition perspective. *The International Journal of Press/Politics*, 19(2), 181-201. <https://doi.org/10.1177/1940161213515756>
- Tweede Kamer. (2023). *Evaluatie kabinetsformatie 2021/22*. Rapport opgesteld door Carla van Baalen (voorzitter), Alexander van Kessel (coördinator), Paul Bovend'Eert & Mark van Twist. Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Van Aelst, P. (2006). *Toeschouwer, speler of scheidsrechter? Een empirische studie over de rol van de media in de verkiezingscampagne van 2003*. Universiteit Antwerpen.
- Van Dalen, A., & Van Aelst, P. (2014). The media as political agenda-setters: Journalists' perceptions of media power in eight West European countries. *West European Politics*, 37(1), 42-64. <https://doi.org/10.1080/01402382.2013.814967>
- Van der Pas, D. (2014). Making hay while the sun shines: Do parties only respond to media attention when the framing is right? *The International Journal of Press/Politics*, 19(1), 42-65. <https://doi.org/10.1177/1940161213508207>
- Van Santen, R., Helfer, L., & Van Aelst, P. (2015). When politics becomes news: An analysis of parliamentary questions and press coverage in three West European countries. *Acta Politica*, 50(1), 45-63. <https://doi.org/10.1057/ap.2013.33>
- Vliegthart, R., & Van Aelst, P. (2010). Nederlandse partijen in de media: Wie heeft access en met welk resultaat? *Res Publica*, 52(3), 333-355.
- Vliegthart, R., & Walgrave, S. (2011). When the media matter for politics: Partisan moderators of the mass media's agenda-setting influence on parliament in Belgium. *Party Politics*, 17(3), 321-342. <https://doi.org/10.1177/1354068810366016>

Walgrave, S., Soroka, S., & Nuytemans, M. (2008). The mass media's political agenda-setting power: A longitudinal analysis of media, parliament, and government in Belgium (1993 to 2000). *Comparative Political Studies*, 41(6), 814-836.

<https://doi.org/10.1177/0010414006299098>

Walgrave, S., & Van Aelst, P. (2006). The contingency of the mass media's political agenda-setting power: Toward a preliminary theory. *Journal of Communication*, 56(1), 88-109.

<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00005.x>

Wlezien, C. (2024). Public opinion, policy, and political representation. In R. Y. Shapiro & L. R. Jacobs (Eds.), *The Oxford handbook of American public opinion and the media* (2nd ed., pp. 307-325). Oxford University Press.

Wolfsfeld, G. (2013). The politics-media-politics principle: Towards a more comprehensive approach to political communication. *APSA 2013 Annual Meeting Paper*. American Political Science Association.